

Наумова Л.М.

УДК 338.4

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕГРОВАНІХ ФОРМУВАНЬ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

***Анотація.** Стаття присвячена актуальній темі – обґрунтуванню концептуальних основ реалізації інновацій в умовах інтегрованих аграрно-текстильних формувань – стратегічних альянсів. Автор акцентує увагу на особливостях, що визначають проблеми інноваційного розвитку галузі, визначає основні принципи та елементи формування стратегії інноваційної діяльності агротекстильних альянсів, пропонує механізм формування та використання інноваційних коштів.*

***Аннотация.** Статья посвящена актуальной теме - обоснованию концептуальных основ реализации инноваций в условиях интегрированных аграрно-текстильных формирований - стратегических альянсов. Автор акцентирует внимание на особенностях, определяющих проблемы инновационного развития отрасли, определяет основные принципы и элементы формирования стратегии инновационной деятельности агротекстильных альянсов, предлагает механизм формирования и использования инновационных средств.*

***Summary.** The article is devoted to an important topic - the justification of the conceptual foundations of the innovation in terms of integrated agro-textile units - strategic alliances. The author focuses on the features that define the problems of innovative development of the industry, defines the basic principles and elements of strategy innovation of agrotexile alliances, provides a mechanism of formation and use of innovative tools.*

Постановка проблеми у загальному вигляді

Сучасний стан економіки України можна охарактеризувати, як перехід від довготривалої стадії кризи до стадії прогресивного розвитку. Це стосується, як економіки держави в цілому, так і економіки більшості галузей. Однак, у деяких галузях економіки України спостерігається відставання у розвитку, продовжуються кризові явища, занепад виробництва. Особливо скрутне становище склалося у легкій та текстильній промисловості та сільськогосподарському виробництві сировини для неї.

Легка промисловість є стратегічно важливою галуззю економіки України. Її значення полягає не тільки в тому, що її продукція необхідна для забезпечення потреб населення, але й у тому, що текстильна продукція та вироби з неї використовуються практично в усіх галузях господарства. Нажаль, проблемам розвитку текстильної промисловості не приділяється належної уваги в економічній літературі. Останнім часом, все більша увага приділяється проблематиці забезпечення продовольчої безпеки, як одної з складових економічної безпеки країни [1], однак залишається недооціненою проблема “текстильної безпеки”, адже потреба в одязі є одною з первинних потреб людини, особливо в умовах клімату України. [2]

У зв'язку з цим гостро постає питання мотивації розвитку і стимулювання прогресивних зрушень у текстильній промисловості та сільськогосподарському виробництві текстильної сировини. Текстильна промисловість та сільське господарство сьогодні потребують не просто структурних змін, а вирішення проблем відставання у розвитку шляхом впровадження інновацій. Інновації, як форма інвестицій має стати рушійною силою відродження і розвитку текстильного виробництва і сировинної бази текстилю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми

Законодавство України трактує інноваційну діяльність, як діяльність, спрямовану на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок, що обумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг. [3]

У вітчизняній економічній літературі найбільш розповсюджена точка зору, згідно якої суть інноваційної діяльності полягає у поєднанні технологічних, виробничих і комерційних заходів. [4] Лише в останній час інноваційна діяльність стала розглядатися в більш широкому контексті. Так, Саблук П.Т. у сферу діяльності, пов'язану з інноваціями і управлінням нововведеннями включає не тільки науку і виробництво, але й маркетинг. [5]

Інноваційна діяльність є реальним процесом революційних перетворень, який забезпечує якісний стрибок у науково-технічному і економічному розвитку системи. Тільки цілеспрямоване вкладення коштів дозволить українським підприємствам вижити в умовах жорсткої конкуренції і забезпечити науково-технічну базу для подальшого розвитку виробництв.

Сьогодні для текстильних і сільськогосподарських підприємств сформовано несприятливий інвестиційний клімат і тому основним завданням науки є виявлення шляхів створення мотивації до залучення інвестицій, особливо у інноваційній формі. Багато наукових робіт присвячено виявленню шляхів мотивації інноваційної діяльності у промисловій і сільськогосподарській сферах. [6-9] В цілому всі дослідження зводяться до приблизно одного напрямку дій: створенню спрямованої державної інноваційної політики; необхідності фінансової стабілізації промисловості і сільського господарства; використанню сільськогосподарських земель, як базису розташування приватного капіталу.

Виділення невирішених раніше частин проблеми

Слід зазначити, що пошук шляхів активізації інноваційної діяльності у промисловій та сільськогосподарській сферах здійснюється відокремлено. На наш погляд, дослідження перспектив інноваційного розвитку промисловості (що використовує сільськогосподарську сировину) та її сировинної бази повинно мати комплексний характер і спиратися на ідеї інтеграції. Цю статтю присвячено дослідженню проблем інноваційного розвитку інтегрованих аграрно-текстильних формувань.

Формулювання цілей статті

Ціллю статті є формування концептуальних засад реалізації інноваційної діяльності в умовах інтегрованого аграрно-текстильного формування – стратегічного альянсу.

Виклад основного матеріалу

Реалізація стратегічних напрямків розвитку текстильної промисловості України вимагає пошуку нових форм господарювання, заснованих на інтеграції сільськогосподарського та промислового виробництва. Такою формою, що дає змогу реалізувати завдання розвитку, є стратегічний альянс аграрного та текстильного виробництва. [10]

Агротекстильний альянс – це не просто механічна сума або формальне об'єднання підструктур, що мають юридичну і матеріальну незалежність одна від одної, а органічний синтез взаємозалежних видів діяльності і його виробничо-економічне оформлення в рамках єдиної системи. Це єдина стратегічна угода між його учасниками, спрямована на досягнення цілей спільного розвитку. Стратегічний агротекстильний альянс, як велика виробничо-фінансова структура, що має властивість самонастроюватися, дозволяє забезпечувати подолання ризику при розподілі відповідальності між учасниками альянсу в умовах інноваційного процесу.

Найбільш вагомою мотивацією у виробництві є прив'язка до постійних партнерів, встановлення довготривалих ділових стосунків, як, наприклад, прив'язка промисловості до сировинної бази. Необхідно створити такі інноваційні організаційні структури, типу агротекстильних альянсів, які б мали змогу забезпечити самофінансування структури в цілому і, зокрема, кожного підрозділу. Розуміння того, що експлуатація природних ресурсів в Україні є найбільш вигідним шляхом вкладення капіталу визначає об'єднане і свідоме злиття промислового і сільськогосподарського капіталів.

Формування інтегрованої економічної системи агротекстильного альянсу дозволяє досягти найвищого синергетичного ефекту у виробництві, а також ефекту синергії інтересів. Орієнтація на кінцевий результат, як у сільськогосподарських, так і у текстильних підприємств, при єдиному керівництві, створює передумови впровадження прогресивних технологій і технічних засобів на всіх ланках виробництва.

Орієнтація всіх учасників альянсу на досягнення максимальної ефективності за кінцевим результатом найбільш повно розкривається в стратегії інвестування. При вкладенні капіталу та інших цінностей інвестор має за основну мету максимізувати прибуток, тобто вигідно вкласти інвестиційні кошти. Природно, що на перших етапах формування об'єднання, у зв'язку з диспаритетом цін між сільським господарством та промисловістю, доходність аграрних структур може мати від'ємну величину. Логіка вказує на необхідність підвищення цін закупівлі сировини, що приведе до зниження доходності підприємств первинної обробки, текстильних підприємств і сфери збуту. Для інвестора ж такий розподіл ризику виробництва в ринкових умовах свідчить про підвищення безпеки інвестиційної діяльності. Структурні підрозділи агротекстильного альянсу для забезпечення безпеки діяльності і захисту від ризику, що пов'язаний з вкладенням власних інвестиційних коштів в деякий актив свого підрозділу, одночасно будуть інвестувати й інші активи, доходність яких негативно корелює з доходністю першого.

Розвиток сільськогосподарського виробництва текстильної сировини завжди був тісно пов'язаний з розвитком текстильної промисловості, торгівлі та інших галузей економіки. Поєднання цих галузей активізує процес відтворення виробництва. Нині в Україні штучно роз'єднані ці галузі, які мають єдиний кінцевий продукт – тканини та готові вироби з них. Тому введення механізму розподілу доходів між усіма партнерами на взаємовигідній основі дозволить ліквідувати процес продажу сировини сільськогосподарськими підприємствами, він перетвориться в елемент технологічного процесу – забезпечення сировиною.

Для визначення процесу розподілу доходів слід установити базові положення функціонування об'єднання. Найважливіший чинник – це достатній рівень фінансового потенціалу альянсу, тобто певна кількість ресурсів, яка дозволяє виробляти якісну профільну продукцію і здійснювати необхідні для розвитку роботи і послуги завдяки сукупній спроможності складових агротекстильного альянсу в нових умовах господарювання.

Сільськогосподарські підприємства відносяться до ресурсномістких. Вони обтяжені значними витратами ручної праці, матеріально-технічних засобів, природних ресурсів. Тільки раціональне використання цих ресурсів може дати високий рівень сумарної, в тому числі і поресурсної, віддачі. Раціонально сформована сукупність і взаємодія всіх виробничих ресурсів сільськогосподарських складових агротекстильного альянсу у виробництві, переробці, зберіганні, транспортуванні і передачі технічних волокнистих матеріалів на наступні ланки технологічного ланцюга дає змогу вийти з стадії занепаду виробництва.

Значну увагу слід приділяти ступеню участі сільськогосподарських виробників у процесі створення і діяльності агротекстильного альянсу. Передумовами розробки концептуальних засад відтворення і розвитку сільськогосподарського виробництва в системі альянсу є положення, що майбутнє текстильної промисловості України найтіснішим чином пов'язано з розвитком сировинної бази, а їх сумісний розвиток в умовах ринкових відносин можливий лише в інноваційному руслі.

В Україні довгострокове кредитування сільськогосподарського виробництва відбувається на рівні 5- 8 % від загальної суми наданих позик. До 1990- х років цей процент становив 15-20 %. Основними причинами такого стану є те, що сільськогосподарські підприємства, як правило, не володіють високоліквідним майном придатним для застави і сьогодні ціна кредиту перевищує рівень беззбитковості інвестицій. Тобто, сільськогосподарські підприємства не мають можливості придбати необхідні основні фонди та інші активи необхідні для ефективної діяльності. Стратегічний альянс надає їм змогу вирішити проблему оновлення виробничих фондів за рахунок взаємного кредитування спільними коштами учасників.

М.А. Садиков вказує, що при розробці механізму реалізації стратегічних і середньострокових пріоритетів інноваційної діяльності в агропромисловому комплексі необхідно звернути увагу на те, щоб за досвідом закордонних фірм у межах науково-виробничих об'єднань, господарських товариств і агрофірм створити інноваційний фонд з метою фінансування спільних проєктів. [11]

Для зростання науково-технічного рівня підприємств альянсу доцільно сформувати спеціальний інвестиційно-інноваційний фонд. Джерелами формування якого повинні бути єдині нормативні відрахування від обсягу реалізованої продукції всіх складових альянсу. Можна рекомендувати здійснювати розподіл коштів фонду виходячи з ролей і стану виробництв у такій пропорції: сільське господарство – 47 %, первинна обробка – 30 %, текстильна промисловість – 15 %, інші складові – 8 %. Альтернативними джерелами поповнення коштів фонду можуть бути: відрахування з державного і місцевих бюджетів, кошти від реалізації активів, вкладення власного капіталу учасниками альянсу, вкладення власних коштів робітниками підприємств, кошти інших юридичних і фізичних осіб.

Економіка агротекстильного альянсу у багатьом залежатиме від того, наскільки успішно буде активізуватися інноваційна діяльність і вдосконалюватися технологічна і управлінська база виробництва. В ринкових відносинах інноваційна діяльність передбачає ріст виробництва продукції високої якості, створення міцного сучасного матеріально-технічного фундаменту і отримання самих високих доходів у порівнянні з усіма існуючими видами діяльності виробництв.

Головне функціональне призначення інноваційної діяльності у знову створеній багатофункціональній структурі агротекстильного альянсу – це продукування нового знання у технології, виробництві і реалізації товару. Інноваційна діяльність в альянсі повинна бути спрямована не тільки на формування і реалізацію ідеї, але й враховувати особливості міжгалузевого розвитку, який потребує гнучких, логічних підходів для створення балансу у науково-технічному розвитку, тобто спряженості знань. Цей процес повинен починатися з опорного пункту системи – сировинної бази. Але необхідно використовувати принцип “витягування” ідей від кінцевої ланки агротекстильного альянсу з метою виявлення “вузьких місць” виробництва, що має тісний зв'язок з ринком. Удосконалення всього технологічного процесу повинно йти шляхом спряженості потужностей всіх технологічних переходів. Тому інноваційна діяльність альянсу буде мати достатньо тривалий характер.

Створення сталого і здатного до саморозвитку, економічного механізму агротекстильного альянсу може відповідати інноваційним перетворенням в умовах ринку. Це пояснюється тим, що у процесі розвитку альянсу його цілі можуть суттєво змінюватися у зв'язку зі зміною можливостей їхньої реалізації у конкретному сценарії розвитку. Окрім цього, інноваційна діяльність повинна мати керований постійний характер з реактивною спрямованістю, тобто такий що збільшує швидкість до моменту досягнення цілі. У протилежному випадку інноваційний процес набуває імітаційного характеру, тобто створює “вогнища” різних рівнів інновацій, що зовні здаються системними, але не є такими. “Імітація” активної інноваційної діяльності веде до тупикового технологічного стану виробництв. Всі розроблювані заходи повинні бути взаємопов'язані між собою технологічно і за часом.

Впровадження нових технологій у сільськогосподарському виробництві волокнистих культур може забезпечити отримання високих прибутків при передачі волокон для первинної обробки. У той же час збільшення обсягів і рівня якості сільськогосподарських текстильних волокон забезпечить збільшення прибутків в усіх наступних ланках технологічного ланцюга зі зниженням динамічної траєкторії цього ефекту до завершення виробничого процесу виробництва і реалізації товару. Отриманий на попередньому етапі інноваційний потенціал дозволяє і наступним ланкам, і агротекстильному альянсу в цілому, показувати високі темпи економічного розвитку. Коригувальна політика альянсу повинна бути спрямована на своєчасне використання засобів управління інноваціями, а також фінансових коштів, що дозволяють змінити траєкторію формування доходів для того, щоб з високою точністю у часі реалізовувати інноваційні проєкти.

Зростаючий характер утворення доходів в агротекстильному альянсі будуть створювати науково-обґрунтовані і “точно в термін” вкладені інноваційні кошти альянсу у наступні ланки технології: у первинну обробку, у текстильну промисловість, маркетингову сферу, зокрема збут (Рис. 1).

Модель переходу на новий рівень технічного розвитку передбачає активізацію вкладень коштів у сільськогосподарське виробництво за рахунок знову створеного інноваційного фонду альянсу, а грошові кошти підрозділів можуть бути використані ними самостійно на потреби технічного розвитку. Таким чином, розвиток технології виробництва відбувається нерівномірно, але із загальною постійною тенденцією росту.

Рис. 1. Механізм формування та використання інноваційних коштів агротекстильного альянсу

Висновки

Запропонована схема визначає найбільш радикальну стратегію для інноваційної організаційної структури типу агротекстильного альянсу – наступальну стратегію інноваційного розвитку. Забезпечення прогнозованої на довгий термін траєкторії інноваційного розвитку виробничої бази агротекстильного альянсу потребує реалізації політики альянсу одночасно за чотирма напрямками:

1. Забезпечення структур фінансовими ресурсами у відповідності з пріоритетами;

2. Створення умов, що забезпечують просування інновацій (підготовка, підтримка, супроводження) для захисту від ризиків, і сприяння реалізації інновацій, шляхом організації маркетингових, аудиторських, юридичних, технічних та інших консультаційних послуг, а також формування резервних фондів ризику;

3. Розробка положення про єдині правила і механізми координації самостійної діяльності всіх господарюючих суб'єктів на взаємовигідних умовах;

4. Створення програм, спрямованих на підвищення інноваційної активності всіх суб'єктів агротекстильного альянсу.

Основною проблемою такої складної виробничої системи, як агротекстильний альянс, є правильний вибір інноваційних проектів для кожного господарюючого суб'єкта і визначення строків вкладення і повернення коштів (або реінвестування).

Слід встановити основні критерії відбору, з переліку можливих, які можуть формулюватися наступним чином:

- новизна і перспективність рішень, наслідком яких обов'язково є висока доходність і якість;
- відповідність пріоритетам програми розвитку агротекстильного альянсу;
- готовність проекту і виробничої структури до новизни (ступінь опрацювання проекту, професіоналізм управлінських кадрів, наявність необхідної документації за проектом та інше);
- ринкові критерії, що характеризують відповідність проекту потребам ринку, готовність продукту та споживачів сировини та напівфабрикатів всередині альянсу на момент впровадження проекту;
- виробничі критерії, що характеризують технічний стан та рівень підготовки персоналу, якість і кількість необхідних сировини, матеріалів і енергетичних носіїв;
- фінансові критерії, що відображають розміри інвестицій, очікуваний рух грошових коштів, фінансовий ризик;
- специфічні критерії, характерні для конкретного заявника (претендента) на отримання інноваційних коштів з числа господарюючих суб'єктів агротекстильного альянсу.

Значення кожного критерію пов'язано з специфікою виробничої діяльності заявника та стану ринкових відносин у економіці країни.

Перспективи подальших розвідок

Подальші дослідження слід спрямовувати у напрямку формування теоретично-методичних основ програмування і прогнозування інноваційного розвитку інтегрованих формувань, створення дієвого механізму управління технічним розвитком.

Джерела та література:

1. Варченко О. К вопросу соединения государственного и рыночного регулирования продовольственной безопасности // Экономика Украины. – 2004. - №7. – С.53-59.
2. Терещенко В.К. Логіка подальших економічних перетворень // Український інвестиційний журнал. – 2003. - №2. – С. 10-12.
3. Закон України “Про інноваційну діяльність” № 40-IV від 4 липня 2002 р. // Все о бухгалтерском учете. – 2002. - № 72(739). – 14 августа. – С. 12-20.

4. Панасюк Б. Некоторые подходы к прогнозированию научно-технической и инновационной сфер. // Экономика Украины. – 1999. - №3. – С.16.
5. Саблук П. Аграрна економіка і політика в Україні: підсумки минулого та погляд у майбутнє. – К.: Т. И. К., ІАЕ УААН, 2001. – 346 с.
6. Гальчинський А., Гесць В., Кінах А., Семіноженко В. Інноваційна стратегія українських реформ. – К.: Знання України. – 2002. – 336 с.
7. Єрохін С. А. Структурна трансформація національної економіки. – К.: Світ знань, 2002. – 528 с.
8. Матюшенко І., Федоренко Е. Проблеми інноваційного розвитку України на сучасному етапі // Економіка, фінанси, право. – 2002. - №3. – С.11-12.
9. Партин Г., Тивончук О. Стан та перспективи розвитку механізму фінансування інноваційної діяльності підприємств // Регіональна економіка. – 2002. - №3. – С.76-85.
10. Топіха І. Н., Наумов О. Б. Теоретичні основи формування стратегії розвитку виробництва та переробки текстильної сировини // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. Вип. 11 (30) / Наук. ред. І. К. Бондар. – К.: НДЕІ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, 2003. – С.70-74.
11. Садиков М. А. Основні напрями інноваційної діяльності в АПК // Економіка, фінанси, право. – 2003. - № 6. – С.3-6.

Ротанов Г.М.

УДК 339.944.009.12 (043.3)

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНОЮ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

***Анотація.** У статті розроблено теоретико-методологічні рекомендації щодо формування механізму управління міжнародною конкурентоспроможністю промислового підприємства в контексті посилення його впливу на середовище міжнародного бізнесу й ефективної адаптації до умов глобальної конкуренції.*
***Ключові слова:** механізм, управління, конкуренція, конкурентоспроможність, розвиток, підприємство.*

***Аннотация.** В статье разработаны теоретико-методологические рекомендации по формированию механизма управления международной конкурентоспособностью промышленного предприятия в контексте усиления его влияния на среду международного бизнеса и эффективной адаптации к условиям глобальной конкуренции.*
***Ключевые слова:** механизм, управление, конкуренция, конкурентоспособность, развитие, предприятие.*

***Summary.** The theoretic-methodological recommendations on formation of the mechanism of management by the international competitiveness of the industrial enterprise in context of amplification of its influence of the international business and effective adaptation to conditions of a global competition are developed.*

***Key words:** mechanism, management, competition, competitiveness, development, enterprise.*

Постановка проблеми. Світова фінансова та економічна криза, що з особливою глибиною вразила українську економіку, спровокувавши різке зниження обсягів експорту країни, актуалізувала потребу подальшого розвитку теоретико-методологічного забезпечення міжнародної конкурентоспроможності промислових підприємств. Проблематику досліджень у вирішенні цього завдання істотно корегує системна трансформація середовища і механізмів світогосподарської взаємодії, що має своїм підґрунтям глобалізаційну парадигму розвитку, поширене застосування інституційних технологій досягнення конкурентних переваг, злиття політичних та економічних функцій у міжнародних конкурентних перегонах і формування на цій основі нового суб'єктного складу міжнародної конкуренції та нової системи перерозподілу світового доходу.

З огляду на характер і глибину змін, що зазнає сучасний механізм світогосподарської взаємодії, та з урахуванням незадовільного стану і тенденції погіршення міжнародних конкурентних позицій вітчизняних промислових підприємств проблема поглибленої розробки та розвитку теоретико-методологічного забезпечення міжнародної конкурентоспроможності промислового підприємства є актуальною в науково-дослідницькому і практичному аспектах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На формування наукових поглядів щодо змісту й особливостей глобальної конкуренції та авторського підходу до розвитку теоретико-методологічного забезпечення управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства вплинули роботи таких представників вітчизняної і зарубіжних наукових шкіл глобалістики та конкурентоспроможності як Л. Антонюк, Б. Асхайм, Я. Базилюк, Б. Губський, О. Жук, Ю. Іванов, В. Іноземцев, О. Кузьмін, Г. Куліков, Д. Лук'яненко, Р. Фатхутдінов та ін.

Відаючи належне науковій і практичній значущості праць вітчизняної та зарубіжної шкіл конкурентоспроможності, слід зазначити, що певне коло завдань теоретико-методологічного забезпечення міжнародної конкурентоспроможності промислового підприємства залишається недостатньо розробленим. Посилення державно-регулятивного впливу на ринкові механізми формування конкурентних переваг і модифікація на цій основі якісного змісту міжнародної конкурентоспроможності, з одного боку, знецінюють традиційний механізм управління, в якому морально застарівають як теоретичні моделі, так і методи зміни станів об'єкта управління, а з іншого – актуалізують проблему формування адекватного умовам глобальних регулятивних трансформацій теоретико-методологічного забезпечення міжнародної конкурентоспроможності промислового підприємства.